

Bergens Tidende 26 november 1985

Norge i verdenskrig

ODD STRAND

Bind 3 i Aschehougs åttebindsverk «Norge i krig» foreligger i bokhandelen under tittelen «Verdenskrig». I likhet med de foregående bind er det stramt redigert med konsentrert hovedtekst og serier av korte bok-tekster og fyldig bilde materiale. Redaktør for bindet er Tim Greve. Greve er redaktør i Verdens Gang, og har fullført arbeidet til tross for alvorlig sykdom. Greve understreker overfor Bergens Tidende at hans viktigste mål i arbeidet med tredje bind har vært å få plassert Norge i den store internasjonale sammenheng. I tillegg har det vært vesentlig å få fram hvordan situasjonen endret seg radikalt da krigen ble total.

Det er tydelig at tyskerne følte seg sterkt presset til å engasjere seg kraftig i Norge på bakgrunn av truslene om alliert invasjon, som alltid var en fikst idé hos Hitler, sier Greve. — Det førte på den ene side til bygging av festningsverk langs hele vår langstrakte kyst, til dels med nesten forhistoriske og ubrukbare kanoner. På den annen side resulterte det i aksjoner av helt urimelig omfang for eksempel

Foto: Jan Dahl, NTB

Trass i alvorlig sykdom har Tim Greve fullført arbeidet med Bind 3 av «Norge i krig».

mot en hver antydning til sabotasje.

Tyrannen Terboven

— For meg fremstår Josef Terboven som den store tyrannen fra krigsårene, fortsetter redaktør Greve. Han skaffet seg utstrakte fullmakter og hadde avgjort til hensikt å styre, eneveldig. Quisling har han nok betraktet som et null, og de militære sjefene sloss han mot hele tiden for å bevare mest mulig makt hos seg selv. Det var Terboven som sto bak de største overgrepene mot den norske befolkningen, mens de militære sjefene flere ganger appellerte til Berlin for å stagge ham, selv om heller ikke de alltid handlet i samsvar med krigens lover.

Korrekt soldatoppførsel

En ting må ikke oversees presiserer Greve, — og det er at den tyske menige soldat nesten hele tiden oppførte seg korrekt overfor sivile, det vil si så lenge de ikke ble provosert. Disiplinen var hard, og selv mindre forseelser fra soldatens side ble hardt straffet, ja, til og med dødsstraff ble anvendt helt opp til freden kom. En helt annen sak er hva som skjedde i det tyske politiets regi, og dessverre var det ikke alltid mulig for menigmann å skjelve mellom de ulike tyske grupperinger. For nordmenn var de aller tyskere.

Norsk motstand mindre farlig

Vi må være klar over at man fra tysk side ikke så på norsk motstandsbevegelse som noen alvorlig trussel mot tyske anlegg. I motsetning til i andre okkuperte land foregikk det relativt få sabotasje-handlinger, hos oss, og det var sabotasje tyskerne så på som de mest forræderske handlinger. Det er også på det rene at for eksempel det tyske Abwehr, den militære etterrettingsorganisasjonen hadde kjennskap til mye av det som foregikk innen Mil.Org. uten å underrette Gestapo. Dette fordi Abwehr prøvde å utnytte sin kunnskap om militære grupper til egen fordel. Blant annet sørget de for å sende sine egne norske agenter med fartøyer som førte flyktninger til England. De fleste ble heldigvis avslørt i tide, men det er kjent at omkring førti norske fiske- og fraktfartøyer var utnyttet av Abwehr, til dels uten at eierne og brukerne visste om det, sier Greve.

Frontkjemperne

— Nå førti år etter at krigen sluttet er vi vel alle i stand til å se noe mer reflektert på det som skjedde i krigsårene. Det gir seg blant annet til kjenne ved en noe revidert holdning overfor dem som gikk i tysk frontjeneste. Man kan ikke se bort fra at enkelte gjorde det av idealisme. Misforstått kan man si, men likefullt ut fra personlige oppfatninger som kan fortjene respekt. At de fikk lide mye vondt for sin overbevisning er i alle fall hevet over tvil. Mange av dem må ha gjennomlevet det rene helvete både ved fronten og hjemme.

Vi ble spart for det verste

Når vi i dag ser på Norges situasjon i den store sammenheng må vi revurdere en del oppfatninger. Det vi ikke skal glemme er at vi som nasjon inntok en fast og konsekvent antitysk holdning, som ble bærende gjennom krigens påkjenninger. At vi til slutt slapp en invasjon og de redsler slike krigshandlinger måtte ha ført med seg er noe vi til alle tider må være evig takknemlige for. Det hadde vært langt mer redselsfullt enn noe av det vi ellers opplevet her hjemme eller ute.

Heldigvis er det i dag økt interesse hos de unge for å få vite mer både om det som virkelig skjedde og det som kunne ha hendt om det verste av alt hadde inntruffet, og vi hadde fått krigen inn på norsk jord i 1945, på samme måte som landene på Kontinentet og i Asia. De enorme tragediene der sier oss noe om hva vi kunne ventet oss ved en alliert invasjon, sier Tim Greve.